Наталія Гавриш, Інна Кондратець, Інна Кіндрат

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ ЯК СВІТОВІДКРИТТЯ

Навчально-методичний посібник

Львів
«Новий Світ-2000»
2026

УДК 373.2.015.31:82-93(072)

Л 64

Рекомендовано Вченою радою Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(Протокол № 8 від 17.10.2025 р.)

Автори :

Наталія Гавриш, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки; доктор педагогічних наук, професор.

Інна Кондратець, доцент кафедри дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

Інна Кіндрат, головний редактор Вищої школи освітнього менеджменту Експертус Медіа, кандидат педагогічних наук.

Рецензенти :

Софія Довбня, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Наталія Семенова, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки, кандидат педагогічних наук

Ольга Стребна, завідувач кафедри теорії й методики дошкільної, початкової освіти та мовних комунікацій Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, кандидат педагогічних наук.

Гавриш Н. В., Кондратець І. В., Кіндрат І. Р.

Л 64 **Література для дітей як світовідкриття** : навчально-методичний посібник / Н. В. Гавриш, І. В. Кондратець, І. Р. Кіндрат. – Львів : «Новий Світ-2000», 2026. – 360 с.

ISBN 978-966-418-636-7

У навчально-методичному посібнику висвітлено теоретико-методологічні основи та авторські підходи до викладання навчальних дисциплін, пов’язаних з питанням літератури для дітей та усвідомленого читання. Видання містить дві частини: теоретичну — «Феномен дитячої літератури» з розкриттям мистецьких, історичних, соціальних, психолого-педагогічних аспектів дитячої літератури, та практичну частину «Художнє слово в житті дитини дошкільного віку: методика та практика» — з описом авторських технологій взаємодії з художнім текстом, алгоритмами до інтерактивних ігор і вправ, літературними і рефлексійними практикумами та тренажерами, ментальними мапами й фреймами.

Рекомендовано студентам закладів передвищої та вищої освіти, які вивчають навчальні дисципліни літературного спрямування; викладачам і аспірантам, консультантам центрів підвищення педагогічної освіти; вихователям, які зацікавлені у саморозвитку — формуванні читацької культури й відповідних читацьких умінь і навичок.

УДК 373.2.015.31:82-93(072)

© Н. В. Гавриш, І. В. Кондратець, І. Р. Кіндрат, 2026
© Видавництво ПП «Новий Світ-2000»,
Видавець ФОП Піча С. В., 2026

ISBN 978-966-418-636-7

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

ЧАСТИНА І. ФЕНОМЕН ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

РОЗДІЛ 1. ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА: ІСТОРИКО-КУЛЬТУРОГІЧНИЙ АСПЕКТ

1. Художня література — мистецька та естетична категорія.
2. Дитяча література — органічна частина загальної художньої літератури.
3. Література для дітей в історичному зрізі.

РОЗДІЛ 2. ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА: ВИХОВНІ, ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ МАРКЕРИ

1. Соціальні й виховні чинники дитячої літератури.
2. Психологічні аспекти дитячої літератури.
3. Педагогічно-просвітницький характер літератури для дітей.
4. Функціонал дитячої літератури.

Орієнтовні інтерактивні ігри та ігрові прийоми на семінарських заняттях.
Літературні арабески («Чи знаєте ви?»).
Список використаної літератури.

ЧАСТИНА ІІ.
ХУДОЖНЄ СЛОВО В ЖИТТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: МЕТОДИКА ТА ПРАКТИКА

РОЗДІЛ 3. ХУДОЖНІ ТЕКСТИ ДЛЯ ДІТЕЙ: ЖАНРИ, СПРИЙНЯТТЯ ТА ПРОГРАМНІ ОРІЄНТИРИ

1. Жанрове розмаїття та композиційна організація художніх текстів для дітей.
2. Психологія художньо-естетичного сприймання дітьми літературних творів.
3. Художнє слово на різних етапах дошкільного дитинства: програмні орієнтири.

РОЗДІЛ 4. ВЗАЄМОДІЯ ДИТИНИ З ХУДОЖНІМ СЛОВОМ

1. Форми, методи, технології організації взаємодії дітей з художнім словом
2. Методика читання і розповідання в різних вікових групах
3. Технології, методи, техніки художнього читання та розповідання
4. Методика ознайомлення дітей з поезією
5. Технології, техніки, методи роботи з поетичними текстами
6. Методика використання малих фольклорних текстів у повсякденному житті та в освітньому процесі
7. Технології, методи і техніки ознайомлення дітей з малими фольклорними формами

Орієнтовні інтерактивні ігри та ігрові прийоми на семінарських заняттях.
Літературні арабески («Чи знаєте ви?»).
Список використаної літератури.

РОЗДІЛ 5. КОЛО ЧИТАННЯ

1. Сакральне значення кола в житті та спілкуванні людей. «Кола» в дитсадку.
2. Традиції читання в родині.
3. Партнерство педагогів і батьків у вихованні ціннісного ставлення дітей до книжки.
4. Класифікація дитячих книжок й журналів.
5. Неканонічні канони дитячої літератури: що читати дітям.
6. Особливості виразного читання й декламування: як читати дітям.
7. Формування в дітей інтересу до читання: з чого починати.

Орієнтовні інтерактивні ігри та ігрові прийоми на семінарських заняттях.
Літературні арабески («Чи знаєте ви?»).
Список використаної літератури.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ДОДАТКИ
Глосарій
Іменний покажчик
Тематичний покажчик

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ПОСІБНИКА

Наталія Гавриш: Розділи 3—4. Літературні арабески. Список рекомендованої літератури. Глосарій. Загальний науковий супровід.
Інна Кондратець: Розділи 1, 2, 5. Практикум до всіх розділів. Літературні арабески. Матеріали за QR кодом. Іменний покажчик. Тематичний покажчик. Додатки.
Інна Кіндрат: Передмова. Загальна корекція і редагування матеріалів посібників. Ментальні мапи в розділах 3—4.

ПЕРЕДМОВА

Яку художню книгу ви прочитали останньою? Сподіваємося, це запитання не захопило вас зненацька і ваш читацький досвід вартий того, щоб ним поділитися. Якщо ж ні, то щоб опрацювати цей посібник, така обставина — несуттєва. Тут ви отримаєте теорію, методику й практику, щоб набути унікального досвіду взаємодії з дітьми дошкільного віку на основі літературних творів.

Навчально-методичний посібник «Література для дітей як світовідкриття» укладено у двох частинах — теоретичній та методично-практичній.

Він буде корисний студентам, викладачам педагогічних коледжів та університетів, а також педагогам, що працюють з дошкільниками — щоб краще зрозуміти, як дитина сприймає художнє слово, і як цей досвід можна зробити більш змістовним і глибоким.

У першій частині посібника дитяча література постає як історичний і культурний феномен. Матеріал буде корисний як тим, хто навчається і навчає, так і практикам дошкільної освіти. Майбутні педагоги дізнаються про витоки дитячої літератури, її функції, фактори своєрідності, унікальності та специфіки, психологічні й виховні аспекти. Акцентуємо увагу на естетичній, виховній і суспільній ролі літератури, а також на специфіці сприймання художніх текстів дітьми дошкільного віку.

Практики отримають орієнтири для глибшого добору творів, розуміння сенсів, закладених у текст, а також ідеї для інтеграції літератури в освітній процес. Особливу увагу приділяємо психолого-педагогічному супроводу процесу ознайомлення дітей із літературою. Це допомагає відійти від формального підходу до читання з дітьми й сприймати художнє слово як інструмент розвитку емоційного інтелекту, світогляду та моральних якостей дитини.

Теорію доповнюємо прикладами інтерактивних ігор та прийомів, що сприяють кращому засвоєнню матеріалу під час семінарських чи практичних занять або в методичній роботі закладу дошкільної освіти.

У другій частині посібника акцент зміщуємо на методику роботи з художнім текстом: вивчаємо багатовекторність його смислів, способи залучення дитини до співпереживання, осмислення та інтерпретації прочитаного. Пропонуємо для кожного періоду дошкільного дитинства специфічну за метою, завданнями, змістом цілеспрямовану взаємодію з виховання читацької культури дітей, формування художньо-естетичного сприймання та любові до літературного мистецтва. Детально розглядаємо 12

технологій, а також методи, техніки художнього читання та розповідання в різних вікових групах — і в цьому найбільша практична цінність посібника. Пропонуємо альтернативні форми ознайомлення з поезією та використання малих фольклорних жанрів у різних вікових групах.

Розділ «Коло читання» — це запрошення до роздумів про те, що саме, як і з ким читати дитині, як формувати читача змалечку. Практичні поради щодо виразного читання, створення традицій спільного читання в родині, партнерства з батьками — усе це робить посібник не лише теоретично цінним, а й прикладним у повсякденній педагогічній діяльності.

Особливістю видання є його практична спрямованість. Найперше — це опис форм взаємодії з дітьми, конкретних розробок і алгоритмів, літературних проєктів, ігор та інших активностей дітей на основі літературних текстів. Крім цього, пропонуємо інтерактивні завдання, ігри, кейси для семінарських занять чи методичної роботи та пізнавально-літературну рубрику «Літературні арабески» До нього також додаємо глосарій, іменний і тематичний покажчики, що полегшує навігацію і сприяє глибшому розумінню матеріалу.

Окрема родзинка посібника — інтелектуальні карти, що візуалізують ідеї та спонукають до міркувань, рефлексії й занурення в зміст кожного розділу.

Одного разу Альберта Ейнштейна запитали, як ми можемо зробити наших дітей розумнішими. Відповідь була простою: якщо ви хочете, щоб ваші діти були розумними, читайте їм казки. Якщо ви хочете, щоб вони були ще розумнішими, читайте їм ще більше казок.

Цінність читання і уяви в розвитку дітей не зменшилася з часом. Тож запрошуємо вас до змістовної подорожі у світ дитячої літератури — простір, де слово стає містком між поколіннями, а книга — першим другом дитини на шляху пізнання світу.